

ФІЛОСОФІЯ

DOI: 10.31548/hspedagog13(4).2022.133-139

УДК 316.6:504:130.1:578.834

НОМО NOVUS: ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ АСПЕКТИ ІСНУВАННЯ В ЛЕЩАТАХ КОРОНАВІРУСУ

ВАКУЛИК І. І., кандидат філологічних наук,

доцент кафедри журналістики та мовної комунікації

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: vakulyk@ukr.net

ORCID 0000-0002-4812-7719

Анотація. Гіпотеза нашого дослідження полягала в тому, щоб з'ясувати, наскільки сильною виявилася динаміка впливу Covid-19 на формування ментальних структур, на ціннісні орієнтації, світогляд, життєвий досвід сучасної людини. У дослідженні використовувався метод експлікації з метою розкриття нового поняття, яке стрімко вторглося до розміреного життя більшості людей на планеті. Картина навколишнього світу – це наші переживання, наші думки, наші мрії, які трансформуються в картину-образ, яку ми здебільшого сприймаємо, а потім наслідуюмо, також моделюємо цю картину і прогнозуємо етапи її вдосконалення, і, нарешті, трансформуємо, підкоряючи власним бажанням. Це складний динамічний процес смислів, які набувають універсальності. Сучасний стан світу цінностей у світі є надто неоднозначним і суперечливим. Його часто характеризують дуже ємним поняттям «криза», забуваючи, що це один із найпростіших способів втечі від труднощів. Наші ідеї, напрацювання, думки – це лише інструменти, за допомогою яких буде написана картина «Вихід», яку покажуть всьому світові кращі уми людства під прикриттям дій Вищого Розуму. Ми намагаємося відповісти на питання «Яким було людство в максимальному діапазоні і наскільки воно змінилося у власному мінімальному діапазоні?», «Наскільки корисно можна використати несподівано подарований час?», «Як відбився еволюційний вектор розвитку людства на нинішньому поколінні в умовах розгулу коронавірусу?». Розглянуто процес комунікації, який закарбований у генетичній пам'яті українського народу, крізь призму формування естетичних смаків. Також проаналізовано типові типи поведінки сучасної людини та по-новому подано прочитання *homo habilis*, *homo ergaster*, *homo erectus*, *homo novus*, які мотивуються максимізацією власного часу та ступенем витривалості в інформаційному потоці позитивної чи негативної інформації, пов'язаної з Covid-19. Визначено найбільш типові цінності, які необхідно розвивати та підтримувати в сім'ї на даному етапі ізоляції.

Ключові слова: Covid-19, ментальні структури, універсальні смисли, картина світу, родина, *homo habilis*, *homo ergaster*, *homo erectus*, *homo novus*.

Актуальність (Introduction). Світ знахабнів. Став жорстоким і згубним. З інформаційних колонок, розташованих на сайтах в Інтернеті, колишніх блакитних екранів, зі шпальт преси, стаціонарних радіоточок і мобільних радіоприймачів дедалі частіше почала з'являтися нав'язливі ідеї різного ґатунку, які затьмарюють

свідомість і розум, роблять підміну багатьох понять. Відтак поступово почала втрачатися взаємоповага у соціально дозволених межах існування *homo sapiens* – від парламентарів, представників вищої влади, до звичайного школяра третього класу, який чинить самосуд по від-

© Вакулик І. І.

HUMANITARIAN STUDIOS: PEDAGOGICS, PSYCHOLOGY, PHILOSOPHY Vol 13(4) 2022

ношенню до своїх однолітків чи знущається над вчителем іноземної мови; дедалі частіше почала з'являтися інформація про терористичні угруповання світового масштабу чи, наприклад, насильницькі дії окремих представників сильної статі представників по відношенню до жінки.

Водночас реалії життя сконцентрувалися на іншому полюсі. Заклики на зразок «навчитись заробляти більше» на фінансовому ринку, Форексі чи біржі, долучення до «унікальних торговельних стратегій» породило створення усіляких «демо-» (конкурсів, рахунків тощо). І ми вже розуміємо, що Вони, Гроші, мірило часу, превалюють над світом – стрімко почав змінюватись ринок цінних паперів, надто відчутними стали і коливання курсу валют для пересічних громадян.

Ф. Бекон зазначав, що «... подібно до того, як грошима визначається вартість товару, словами визначається ціна чванства. Людство поступово починає звикати до негативних моральних якостей, ігноруючи позитивні чесноти» [8], що нагадує королівство, описане Г. Андерсеном, яким заправляє Снігова королева, яка скувала думки і серця. І тут – жахлива статистика динаміки розповсюдження пандемії та її наслідків.

Методи (Methods). нашого дослідження полягала в тому, аби з'ясувати наскільки сильною була динаміка впливу Covid-19 на формування психічних структур, на ціннісні орієнтації, світогляд, життєвий досвід тощо. У рамках дослідження використано метод експлікації з метою розкриття нового поняття, що стрімко увірвалося у розмірене життя більшості людей планети.

Результати (Results). Картина оточуючого нас світу – це наші переживання, наші думки, наші мрії, які трансформуються в картину-образ, який ми здебільшого приймаємо і потім наслідуюмо, також ми моделюємо цю картину та прогнозуємо етапи її удосконалення, і, перетворюємо нарешті, підкоривши власним бажанням [1; 4]. Це складний динамічний

процес смислів, які набувають набувають універсальності [2; 3].

Нинішній стан ціннісного світу в світі надто неоднозначний і суперечливий. Його характеризують часто дуже містким поняттям «криза», забуваючи, що це один із найлегших способів сховатися від труднощів.

Наші ідеї, розробки, думки – це лише інструментарій, за допомогою якого вимальовуватиметься картина «Вихід» (не плутати з «Ісходом»), яку продемонструють усьому світові найкращі уми людства під покровом діянь Вищого Мозку. Ми намагаємось дати відповіді на питання «Яким було людство у ареалі-максимумі та наскільки змінилось воно у власному ареалі-мінімумі?», «Наскільки з користю можливо використати несподівано подарований час?», «Як еволюційний вектор розвитку людини віддзеркалився на нинішньому поколінні в умовах розгулу коронавірусу?».

Наскільки змінились людство? Колишні ареали-домінанти (від популярних трендів – концертні майданчики, виставки, музеї, кінозали, парки, сквери, набережні, торговельно-розважальні центри, кафе, нічні клуби, бари тощо) трансформувалися на ареали-мінімуми. Для когось ними стали затишні палаци. Комусь у спадок чи при нагоді дістались присадибні ділянки, бабусині і дідусеві «гектари», де можна було вільно пресуватись, знаходитись на свіжому повітрі, займатись улюбленою справою або виконувати необхідні ритуали праці, і при цьому не надівати елементи захисту від інших, адже сусіди так само були зайняті – рятували, як могли, власні господарства. А для інших ситуація карантину перетворилась на цілковиту ізоляцію у смарт-квартирах, де на площі осель 12-24 м одночасно перебували і дорослі, і діти, і старше покоління. Відтак мозок почав наполегливо відшукати стежки виходу зі складної ситуації. А допомогла у цьому сучасна техноіндустрія.

Хтось обрав жартівливий спосіб, пропонуючи комікси та міми. Адже сміх дає нам вияв емоцій. «Здатність сміху

впроваджена в нашу душу для того, щоб душа іноді отримувала полегшення», – читаємо у І. Златоуста [5]. І почали «розгулювати» на платформах месенджерів добре знайомі мультиплікаційні герої та актори відомих кінострічок, схожі на «героїв нашого часу».

Інші, тримаючи руку на пульсі, почали гіпертрофовано подавати інформацію у відео репортажах, від яких стигне кров у жилах, стає не лише моторошно, а й млосно. Чи довго витримає людська психіка таке навантаження? А жахи щоденних втрат людських життів немов брила, що нависла над головою, здатна розчавити не лише мозок, але й усе людське єство.

Наступна категорія людей підійшла прагматично до даної проблеми усамітнення – наскільки з користю можливо використати несподівано подарований час? І ось маємо – пошук позитивних емоцій. Навряд чи вони були знайомі з експериментами Дж. Броді, який описував результати: «Якщо зіткнутися із кризою здоров'я, активно культивуючи позитивні емоції, можна підвищити імунну систему та протистояти депресії». Отже, на питання «Як?» послідувала відповідь «Разом», «Доброзичливо», «Душевно» – пропускаючи промені любові крізь серце (урятував молодших братів наших – кошенятко, що боялося перейти дорогу, цуценя, що вмирало від голоду та корчилось у муках від нестерпного болю завданої травми; допоміг голодному чи немічному – підтримав, нагодував, дав притулок та вселив надію).

Про хвилини катарсису, що завітав до сімейного вогнища, можна було лише міряти. Родина, спільна праця (наприклад, куховаріння, прибирання, сімейне читиво, перегляд улюблених серіалів, розгадування кросвордів відновлення давно забутих ігор, макраме, мереживо, в'язання гачечком чи спицями, саме так – ними, а не за допомогою машинки. Батьки почали згадувати, як колись їм розповідали казочки їхні дідусі і бабусі, а тепер переповідають своїй непосидючій

малечі, для яких вже за тижні перебування на карантині власні іграшки стали давно не цікавими). «Коли є яка потіха любові, коли є яка спільнота духа, коли є яке серце та милосердя, то доповнить радість мою: щоб думали ви одне й те, щоб мали ту саму любов, одну згоду й один розум! Не робіть нічого підступом або з чванливості, але в покорі майте одного за більшого від себе. Нехай кожен дбає не про своє, але кожен і про інших» [7].

Хтось пригадав, як уперше до рук взяв пензлик і продемонстрував вправність накладання кольорів на папір онукам. Інші ж із завзяттям поринули у музику. Азарт гри на музичних інструментах перетворився на флешмоби між всесвітньовідомими виконавцями і зовсім незнайомими по сьогодні віртуозами. Навіть пісні почали складати про той самий вірус. На вулицях італійських міст поліцейські демонстрували усьому світові груповий спів, аби замкнені у чотирьох стінах мешканці хоча б трішки пораділи, акумулювали енергію свого мозку на позитивне мислення. Це щось на зразок спеціальної музики для котів, розробленої дослідниками із Університету штату Луїзіани – на пацієнтів ветеринарної клініки вона діяла як заспокійливе, оскільки звуки низьких тонів, переливаючись між собою, нагадують урчання чи муркотіння [9; 10].

Хтось заглибився у заховані у далекому куточку шафи листи, юнацькі, наївні, але такі щирі і відверті, перебирав листівки свої молодості, або гортав сторінки давно забутих величезних потертих фотоальбомів, де й аркуші подекуди повідривались.

Якось так, непомітно-стрімголов і водночас емоційно-вразливо увірвалось у наше життя поняття «щаслива людина» і термін *homo felix*, якого, на жаль, не існує у біологічній класифікації.

Homo habilis. Ми згадали, що можемо, уміємо, прагнемо щось робити, навіть якщо це було лише колись нашими мріями. Відтак почали проводити майстер-класи з формування естетичного смаку – створюючи «картини настрою»

(нанижуючи на традиційні техніки виконання, наприклад, кавовий живопис чи fluid art, майстерно розливаючи акрилові фарби, чи живопис на воді; викладаючи мозаїчні картини; оздоблюючи предмети побуту та надаючи «нового життя» власному одягу тощо). Дійсно, робота руками впливає на мозок. Не випадково м'які дитячі іграшки починають дуже мілкими кульками, а спортивні куточки у розважальних центрах наповнені кульками різного розміру та кольорів.

Вектор еволюції позначився на homo ergaster. Виявляється, що можна працювати не лише щодня витрачаючи близько середньостатистичних трьох годин на транспорт, але й віддалено, дистанційно. МОН попідкував першим, аби його найменш захищені соціально підопічні мали таку змогу. Людина працююча. От щодо інших працівників важко стверджувати. Одних відправили у «довгоочікувану» відпустку, яка допомагає добудувати дачні будиночки, закінчувати ремонт у квартирах, готувати до нового врожаю присадибні ділянки та гектари землі (яку готували на продаж), а тепер і збирати усе засіяне, посаджене, вирощене.

Homo erectus. Доволі красномовна нині назва, але як далекоглядно продумано: подекують з телевізійних ефірів, що пандемія може позначитись на народжуваності дітлахів, що нібито відновить дисбаланс у світовому масштабі. Та будні надиктовують власні шляхи «прямоходіння» – проторував народ лише прямі стежки до продуктових магазинів, аптек та заправок, де спостерігалось стрімке зростання цін, майже у прогресії зі зменшенням купівельної спроможності. А нині, коли знову закриваються кордони між державами і вводять обов'язковий чотирнадцятиденний карантин, ну аж ніяк не можна примусити «свідомих» громадян правильно носити не лише маску, але й поменше шастати кав'ярнями, нічними клубами, зриватись у подорожі між червоними зонами, випробовуючи власну долю і долю оточуючих.

Поява на історичній сцені флорезійських пігмеїв теж не випадкова. Люди з острова Флорес (Квітів), наділені епітетом «всеїдні» [6], адекватніше сприймаються у нашій ситуації як ненаситні. У нашій генетичній пам'яті зберігається інформація про Голодомор та його наслідки, але це не означає, що змести з полиць потрібно якомога більшу кількість круп, консервів, олії.

Гіпотеза homo economicus передбачає, що поведінка людини мотивована інструментальною раціональністю та власним інтересом. Із одного боку, люди приймають рішення не інтуїтивно та сліпо, а на основі обдуманого судження та розрахунку витрат та вигоди. З іншого, люди зацікавлені у взаємодії, і їх єдиною метою є максимізація власного інтересу [11].

Висновки і перспективи (Discussion). Крізь призму формування естетичних смаків розглянуто процес комунікації, який закарбовано у генетичній пам'яті українського народу. Також проаналізовано типові види поведінки сучасної людини та по-новому подано прочитання Homo habilis, Homo ergaster, Homo erectus, Homo novus, Homo technicus, Homo sapiens, які мотивовані максимізацією власного часу та ступенем витримки в інформаційному потоці позитивної або негативної інформації, пов'язаної з Covid. Виявлено найтиповіші ціннісні орієнтири, які необхідно розвивати та підтримувати у родині на даному етапі ізоляції.

Список використаних джерел

1. Вакулик І. І. Безбар'єрне спілкування: яке воно? (Особливості сучасної комунікації крізь призму існування в умовах війни). *Науковий журнал «Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія»*, 2022. 13(2). Режим доступу: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/view/16304>
2. Вакулик І. І. Мотивація як рушійна сила удосконалення. *Сучасні*

© Вакулик І. І.

тенденції іншомовної професійної підготовки майбутніх фахівців немовних спеціальностей в полікультурному просторі / За заг. ред. Ю. О. Волошина, Н. В. Гончаренко-Закревської, Н. М. Василюшиної. Київ: ФМВ, НАУ, 2022. С. 15-20.

3. Вакулик І. І. Про роль мотивації у сучасному комунікативному просторі. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток сучасної освіти: теорія, практика, інновації». 2017. С. 63- 64.

4. Вакулик І. І. Спілкування як екзистенція людського буття. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки». 2012. № 2 (4). С. 160-162.

5. Златоуст І. (2007-2011) Скарбниця духовної мудрості: Азбука віри. 55, С. 142–143. Режим доступу: <https://azbyka.ru/otechnik/prochee/sokrovishnitsa-duhovnoj-mudrosti/305>

6. Мужчинкин В. «Хоббиты» с острова цветов. Наука і життя, 2005. № 11. Режим доступу: <https://www.nkj.ru/archive/articles/2480/>

7. Послання св. апостола Павла до филип'ян. Біблія в перекладі Івана Огієнка. 1995. Режим доступу: https://www.truechristianity.info/ua/bible/philip_ua.php

8. Тофтун М. Г. Сучасний словник з етики. Житомир: Видавництво ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.

9. Effects of music on behavior and physiological stress response of domestic cats in a veterinary clinic. The Journal of Feline Medicine and Surgery. 2019. Vol. 22. 2, p. 122-128. URL: <http://surl.li/dovxz>

10. Schäfer T. The Goals and Effects of Music Listening and Their Relationship to the Strength of Music Preference. Plos one. 2016. Vol. 11 (3). URL:

<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0151634>

11. Xin Z., Liu G. Homo economicus belief inhibits trust. Plos one. 2013. Vol. 8 (10). URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0076671>

References

1. Vakulyk, I. I. (2022) Bezbar'ierne spilkuvannia: yake vono? (Osoblyvosti suchasnoi komunikatsii kriz pryzmu isnuvannia v umovakh viiny) [Barrier-free communication: what is it? (Features of modern communication through the prism of existence in war conditions)]. Scientific journal «Humanitarian Studies: Pedagogy, Psychology, Philosophy». 13(2). URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Pedagogica/article/view/16304>.

2. Vakulyk, I. I. (2022) Motyvatsiia yak rushiina syla udoskonalennia [Motivation as a driving force for improvement]. Modern trends in foreign language vocational training of future specialists of non-language specialties in a multicultural space. Kyiv: FMV, NAU. 15-20.

3. Vakulyk, I. I. (2017) Pro rol motyvatsii u suchasnomu komunikativnomu prostori [About the role of motivation in the private communion room]. In Proceedings from '17: Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Rozvytok suchasnoi osvity: teoriia, praktyka, innovatsii». The International scientific and practical conference «Development of modern education: theory, practice, innovations. 63- 64.

4. Vakulyk, I. I. (2012) Spilkuvannia yak ekzystentsiia liudskoho buttia [Communication as the existence of human existence]. Bulletin of the Alfred Nobel Dnipropetrovsk

University. Series «Philological Sciences». 2 (4). 160-162.

5. Chrysostom, J. (2007-2011) Skarbnytsia dukhovnoi mudrosti [Treasury of spiritual wisdom]. The ABC of faith. 55, 142-143. URL: <https://azbyka.ru/otechnik/prochee/sokrovishnitsa-duhovnoj-mudrosti/305>.

6. Menchinkin, V. (2005) «Khobbyti» s ostrova tsvetov [«Hobbits» from the island of flowers]. Nauka i zhyttia [Science and Life]. 11. URL: <https://www.nkj.ru/archive/articles/2480/>

7. Poslannia sv. apostola Pavla do fylyp'ian [The Epistle of St. Paul to the Philippians] (1995). Bibliia v perekladi Ivana Ohienka [The Bible as translated by Ivan Ogienko]. URL: https://www.truechristianity.info/ua/bible/philip_ua.php.

8. Toftul, M. G. (2014) Suchasnyi slovnyk z etyky [Modern

dictionary of ethics]. Zhytomyr: Publishing House of Ivan Franko Zhytomyr State University. 416.

9. Effects of music on behavior and physiological stress response of domestic cats in a veterinary clinic (2019). The Journal of Feline Medicine and Surgery. Vol. 22. 2. 122-128. URL: <http://surl.li/dovxz>

10. Schäfer, T. (2016) The Goals and Effects of Music Listening and Their Relationship to the Strength of Music Preference. Plos one. Vol. 11 (3). URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0151634>

11. Xin Z., Liu G. Homo economicus belief inhibits trust. Plos one. 2013. Vol. 8 (10). URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0076671>

HOMO NOVUS: POSITIVE AND NEGATIVE ASPECTS OF EXISTENCE IN CORONAVIRUS VISITS

Vakulyk I. I.

Annotation. *The hypothesis of our study was to find out how strong was the dynamics of Covid 19's influence on the formation of mental structures, on value orientations, worldview, life experience of homo novus. The study used the **method** of explication in order to reveal a new concept that has rapidly invaded the measured life of most people on the planet. The picture of the world around us is our experiences, our thoughts, our dreams, which are transformed into a picture-image, which we mostly accept and then imitate, we also model this picture and predict the stages of its improvement, and finally transform, conquering our own desires. It is a complex dynamic process of meanings that acquire universality. The current state of the world of values in the world is too ambiguous and contradictory. It is often characterized by a very capacious concept of "crisis", forgetting that this is one of the easiest ways to escape from difficulties. Our ideas, developments, thoughts are only tools with the help of which the picture "Exit" will be painted, which will be shown to the whole world by the best minds of mankind under the cover of the actions of the Higher Brain. We try to answer the questions "What was humanity like in the maximum range and how much has it changed in its own minimum range?", "How useful can it be to use unexpectedly donated time?", "How did the evolutionary vector of human development reflect on the current generation under the conditions of rampant coronavirus?" The process of communication, which is engraved in the genetic memory of the Ukrainian people, is considered through the prism of the formation of aesthetic tastes. Typical types of behavior of modern man are also analyzed and readings of Homo habilis, Homo ergaster, Homo erectus, Homo novus, Homo technicus, Homo sapiens are presented in a new way, which are motivated by maximization of own time and degree of endurance in the information flow of positive or negative information connected with Covid. The*

© Вакулик І. І.

most typical values that need to be developed and maintained in the family at this stage of isolation are identified.

Keywords: *Covid-19, mental structures, universal meanings, picture of the world, family, homo habilis, homo ergaster, homo erectus, homo novus.*